Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

TO—YEAR XXXVIII | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 8, 1879. | CHICAGO 23, ILL., PONDELJEK, 8. APRILA (APRIL 8), 1946 | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 69

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Perzijska vlada naznanila sklenitev dogovora z Rusijo

...jetske čete bodo zapustile perzijske kraje

STANOVITEV SKUPNE KOMPANIJE

Teheran, Perzija, 6. apr. — ...da je naznanila, da je premier Qavam el Saltaneh podpisal ...dogovor z ruskim poslanikom, ki določa med drugim ...rpogojno evakuacijo sovjetskih čet do 6. maja. Vprašanje ...ih koncesij Rusiji bo predmet perzijskemu parlamentu. ...remier Saltaneh je naglasil, da je bil spor z Rusijo rešen s ...enitvijo dogovora in da diskusije o tem niso potrebne na ...i članov varnostnega sveta. ...ovor je rezultat pogajanj, ki ...e pričela v Moskvi, ko se je ...nahajal predsednik perzijske vlade. Princ Mozaffar, minister za propagando, je dejal, ...se pogajanja nadaljujejo v ...eranu. Uradno naznanilo, ...avljeno v Teheranu, pravi: "Pogajanja, ki so se pričela ...d perzijskim premierjem in ...jetskimi voditelji v Moskvi, ...e nadaljevala v Teheranu po ...ratku premierja. Zaključena ...ila 4. aprila z dosego sporazu...a o vseh spornih vprašanjih. ...ske čete bodo zapustile ...ijo v šestih tednih od 24. ...ca. Dosežen je bil dogovor ...e ustanovitve skupne per...sko-ruske kompanije in pro...je tega dogovora bodo pred...e parlamentu v odobritev. ...va province Azerbadžan se ...ra za notranjo in bo urejev soglasju z obstoječimi za...i ter v duhu spravljivosti." ...ogovor je v imenu Perzije ...isal premier Saltaneh, v ...nu Rusije po poslanik Sad...ov.

...ew York, 6. apr. — Organi...ja Združenih narodov je ...ela novo sovjetsko zagoto..., da bodo ruske čete zapu...e Perzijo. To pomeni, da je ...spor med Rusijo in Perzijo ...n in vzpostavljena harmo... v organizaciji Združenih ...odov.

...merika in Velika Britanija, ...ta obsodili sovjetske aktiv...i v Perziji, sta revidirali ...iče. Ponovna sovjetska u...ba v diskuzijah na seji čla... varnostnega sveta je zago...ena. Naznanilo pravi, da ...odo člani sveta ponovno se... na seji v torek. Pričakuje ...da se bo Andrej Gromyko, ...ki poslanik v Washingtonu, ...ležil seje v torek.

...Kriza se je ublažila, ko je a...riški državni tajnik Byrnes ...dlagal sprejetje zagotovila ...jetske vlade, da bodo ruske ...e zapustile Perzijo. Predlog ...il sprejet. Kriza, ki je ogra...a organizacijo Združenih na...ov, je nastala, ko je Gromy...odšel s seje zadnjo sredo v ...k protesta, ker je bil pred... da se razprava o sporu med ...ijo in Perzijo odloži do 10. ...ila, poraženi.

...Gromyko, Byrnes in člani de...acij drugih držav so se ude...ili banketa v hotelu Hamp...re. Banket je aranžiral dr. ...o Tajči, kitajski delekat in ...elnik varnostnega sveta. Vr... se je v prijateljski atmosferi. ...vorniki so izražali zadovolj..., ker je bil spor med Rusijo ...Perzijo izravnan.

...on Blum odpotoval v Kanado

...Washington, D. C., 6. apr. — ...on Blum, vodja francoske so...alistične stranke in bivši pre..., je odpotoval v Kanado. V ...adi bo konferiral s premier... Kingom o ekonomski situa... v Franciji.

MacArthur za odpravo vojn

Svarilo pred polomom organizacije Združenih narodov

Tokio, 6. apr. — General Douglas MacArthur je naslovil dramatičen apel vsem državam, naj odpravijo vojne, ko se je pričela seja članov zavezniškega sveta za kontrolo Japonske. Če se ne bodo odpovedale suvereni pravici glede napovedi vojn, se bo organizacija Združenih narodov razbila.

V svojem govoru je MacArthur omenil, da nova ustava za Japonsko vsebuje klavzulo glede odpovedi vojni kot sredstvu za izravnavo mednarodnih konfliktov.

"Načelo o odpravi vojn mora biti splošnega značaja," je dejal. "Podprto mora biti z akcijo, ne z besedami, v prilog trajnemu miru. Ali je svet pripravljen za tak korak v odnošajih med narodi, je vprašanje vseh ljudstev. Odločiti se mora za vojno ali mir. Ako bo izbruhnila nova vojna, bo katastrofa za ves svet.

Organizacija Združenih narodov ima plemenite namene, toda dosegla jih ne bo, če se narodi ne izrečejo za odpravo vojn. Odprava mora biti splošna, da se dvigne zaupanje v organizacijo, katera mora služiti vsem narodom v prizadevanjih za vzdrževanje miru."

MacArthur je v svojem govoru orisal tudi funkcije članov zavezniškega sveta. Naglasil je, da so te le posvetovalnega značaja. Povedal je odprto, da si prisvaja izvršno oblast v vseh ozirih v izvajanju okupacijske politike v poraženem japonskem imperiju.

Amerika ima dva člana v zavezniškem svetu. To sta generala William F. Marquat in B. F. Fellers. Reprezentant Rusije je general Kuzma Derevjanko, Velike Britanije William MacMahon Ball, Kitajske pa general Ču Suih Ming.

Ruski reprezentant je predlagal, naj MacArthur predloži vse odredbe članom sveta sedem dni pred objavo in internacionalizacijo tajništva sveta. Njegov predlog ni bil sprejet.

Jugoslavija naznanila aretacijo časnikarja

Belgrad, 6. apr. — Uradno naznanilo pravi, da je bil Stojan Bralovič, jugoslovanski državljan in dopisnik ameriške časniške agenture Associated Press, aretiran na obtožbo, da je imel stike s prevratnimi elementi in da jim je pomagal. On je v službi te agenture že osem mesecev. Bralovič je obdolžen, da je nedavno obiskal Trst in da je po odhodu iz mesta izročil pisma ljudem, ki so sovražniki režima maršala Tita. Jovan Vukšan, direktor zunanjih zadev v ministrstvu za informacije, je dejal, da je Bralovič priznal krivdo.

Podaljšanje zakona o kontroli cen

Washington, D. C., 6. apr. — Člani kongresnega odseka za denarne in bančne zadeve so se s petnajstimi proti štirim glasovom izrekli za podaljšanje veljavnosti zakona o kontroli cen do 30. junija prihodnjega leta. Odobrili so zadevni načrt, o katerem se bo pričela debata v kongresu prihodnji teden.

Domače vesti

Smrt v Chicagu

Chicago. — Zadnjo sredo je umrl John Pasdertz, star 78 let, doma iz Krasinca, fara Podzemelj v Beli Krajini. V Ameriko, v Steelton, Pa., je prišel 1887, leta 1895 pa se je naselil v Chicagu, kjer je živel do smrti in več let vodil trgovino s slaščicami v "stari Avstriji". Po smrti žene je živel pri hčeri mrs. Brodaričevi. — Isti dan je umrla tudi Agnes Pucel, žena godca Joeva Puclja, stara 56 let. Pokopana je bila v Greenyju, Minn. Poleg moža zapušča tudi družino.

Nov grob v Waukeganu

Waukegan, Ill. — V nedeljo, 31. marca je naglo umrl John Petrovčič, doma iz vasi Pokojščina pri Borovnici na Notranjskem. Tukaj zapušča sorodnike.

Iz Clevelanda

Cleveland. — V bolnišnici Charity se nahaja Anton Fink iz Collinwooda, v Luteranski bolnišnici pa Joseph Režek. Prvi je srečno prestal operacijo. — V trgovini Louisa Ogrina na St. Clair in E. 66. st. sta se zadnje dni oglasila dva mlada "kupca", od katerih je eden spretno izmaknil majhen namizni radio, nakar sta fanta odšla. Komaj sta bila skozi vrata, je trgovec opazil tatvino ter skočil za fantoma in tega tudi ujel, nakar je poklical policijo.

Hoover na živilski konferenci

Delegate je opozoril na kritično situacijo

London, 6. apr. — Bivši ameriški predsednik Herbert Hoover je v svojem govoru na živilski konferenci opozoril delegate na kritično živilsko situacijo v Evropi. Dejal je, da bodo ljudje aktualno stradali v prihodnjih 30 ali 60 dneh zaradi akutnega pomanjkanja živil.

Hoover je načelnik posebnega odbora, katerega je imenoval predsednik Truman in mu poveril študijo živilske situacije v evropskih državah. Hoover je bil v Italiji in na Poljskem, v prihodnjih dneh pa bo obiskal Belgijo, Avstrijo, Grčijo in nekatere druge države.

(Besednik ameriškega poslaništva v Londonu je dejal, da bo Hoover obiskal tudi Nemčijo in Jugoslavijo in potem odpotoval v Indijo.)

Na živilsko konferenco v Londonu je 18 držav poslalo delegate. Rusija, Jugoslavija, Češkoslovakija in nekatere druge države so odklonile povabilo, naj pošljejo svoje reprezentante na konferenco.

Hoover je v svojem govoru pred delegati dejal, da bo Amerika pod vodstvom predsednika Trumana storila vse, kar bo mogla, za ublažitev bede in nasičevanje prebivalcev v evropskih državah. V teku svojega potovanja se je prepričal, da je največje pomanjkanje živil v mestih in industrijskih distriktih evropskih držav. Okrog 20,000,000 otrok je podhranjenih. Mnogo izmed teh bo podleglo jetiki in drugim boleznim, če ne bo prišla pomoč.

Grčija dobila koalicijsko vlado

Atene, Grčija, 6. apr. — Panayotis Poulitsas je bil zaprisežen kot predsednik nove koalicijske vlade. Njegova monarhistična stranka je zmagala pri volitvah zadnjo nedeljo. Ta je že sedma grška vlada v 18 mesecih.

Mezdni načrt poražen v senatu

Zmaga koalicije republikancev in demokratov

Washington, D. C., 6. apr. — Skrbno sestavljen kompromis Trumanove administracije, s katerim je skušala rešiti zakonski načrt minimalne mezde, se je izjalovil, ko so senatorji iz poljedelskih držav vztrajali pri zahtevi, da so farmarji upravičeni do višjih cen.

Načrt je bil poražen s 46 proti 38 glasovom. To pomeni, da minimalna plača, ki je 40 centov na uro, ne bo zvišana v sedanjem zasedanju kongresa. Načrt je porazila koalicija republikancev in demokratov iz južnih držav.

Predsednik Truman je priporočal sprejetje načrta. On je tudi zapretil, da bo vetiral vsak drugi načrt, ki ne bo vseboval provizije glede zvišanja minimalne plače. Sedanji zakon minimalne plače krije okrog 3,500,000 delavcev, ki niso člani unij.

Za načrt je glasovalo 25 republikancev in 12 demokratov, proti pa 22 demokratov in 24 republikancev.

Zasega plinarn in elektrarn

Governer odvrnil pretečo stavko

Newark, N. J., 6. apr. — Governer Walter E. Edge je odredil zasego devetih elektrarn in plinarn Public Service Electric & Gas Co. v Newarku, Patersonu, Passaicu, Trentonu in Raritanu in s tem odvrnil pretečo stavko.

Zasega je sledila, ko so voditelji neodvisne unije zapretili z oklicem stavke. Država bo obratovala plinarne in elektrarne. Kompanija zalaga s plinom in elektriko 860,000 odjemalcev v državi.

Governer Edge je dejal, da bodo uslužbenci delali za državo. Za administratorja je imenoval H. C. Harberja, državnega delavskega komisarja. Zasega je bila odrejena na podlagi zakona, ki je stopil v veljavo pred enim tednom. Ta daje governerju oblast zasege podjetij javnonapravnih kompanij, kadar preti stavka.

Zakon je bil uveljavljen po seriji manjših stavk, ki so zavrle produkcijo elektrike in plina. Unija je zapretila z oklicem stavke, ko je kompanija zavrnila zahtevo glede zvišanja plače za dvajset odstotkov.

Bogastvo najdeno v Tokijskem zalivu

Tokio, 6. apr. — Namig japonske gejše je rezultiral v odkritju dragocenih kovin v blatu Tokijskega zaliva. Bogastvo je našel ameriški častnik E. V. Nielsen. Vrednost zlata, platine in drugih kovin se ceni na dve milijardi dolarjev.

Cestni železničarji vztrajajo v stavki

Detroit, Mich., 6. apr. — Cestni železničarji in vozniki avtobusov so zavrnili apel voditeljev svoje unije, naj se vrnejo na delo. Izjavili so, da bodo vztrajali v stavki, dokler ne bo mestna administracija pristala na zahtevo glede zvišanja plače. Stavkarji so člani unije Ameriške delavske federacije.

AMERIKA MORA OSTATI MOGOČNA OBOROŽENA SILA

Truman orisal zunanjo politiko v svojem govoru v Chicagu

PODALJŠANJE NABORNEGA ZAKONA

Chicago, 7. apr.—Predsednik Truman je v svojem govoru pred veliko množico, ki se je zbrala v Soldiers Fieldu, dejal, da je Amerika zdaj najmogočnejša sila na svetu in da mora skrbeti, da ostane kot taka. On je govoril v zvezi s proslavami dneva armade ob 29-letnici vstopa Amerike v prvo svetovno vojno.

Truman je orisal ameriško zunanjo politiko, katere cilj je podpiranje organizacije Združenih narodov in kooperacija z vsemi državami v interesu vzdrževanja in zaščite svetovnega miru. Apeliral je na sovjetsko Rusijo in Veliko Britanijo, naj podpirata ameriška prizadevanja za ohranitev miru na Daljnem, Bližnjem in Srednjem vzhodu in za mirno izravnavo konfliktov med ljudstvi v kolonijah in državami, ki izvajajo oblast v kolonijah.

"Amerika mora ostati mogočna oborožena sila," je dejal. "Le kot taka bo dosegla svoje cilje in namene. Iz tega razloga je potrebno podaljšanje veljavnosti nabornega zakona, obvezno vojaško vežbanje in enotno poveljstvo oboroženih sil. Nihče ne sme igrati politike, ki bi ogražala narodno varnost."

Predsednik je dalje rekel, da je Amerika pripravljena skleniti pogodbe z drugimi ameriškimi republikami v interesu obrambe zapadne hemisfere. Ona je tudi za sklenitev paktov, da se ojači sistem svetovne trgovine in zaščiti mir.

Poleg Trumana sta govorila general Eisenhower, šef generalnega štaba, in vojni tajnik Patterson. Eisenhower je dejal, da morajo ameriški znanstveniki nadaljevati z raziskavami, da bo Amerika imela najboljše vojno orožje.

Truman je dospel v Chicago s posebnim vlakom ob devetih zjutraj v soboto. V mestu je ostal osem ur. Preden je govoril, se je vršila vojaška parada v glavnem delu mesta.

Konferenca zunanjih ministrov

Sestavljanje mirovnih pogodb se zavleklo

Washington, D. C., 6. apr. — Državni department je naznanil, da je tajnik Byrnes pozval zunanje ministre Rusije, Velike Britanije in Francije, naj se sestanejo z njim v Parizu 25. aprila v svrho diskuzij o pripravah za mirovno konferenco, ki se bo pričela v francoski prestolnici 1. maja. Na to konferenco bo poslalo reprezentante 21 držav.

Byrnes je poslal noto Molotovu, Bevinu in Bidaultu, zunanjim ministrom Rusije, Velike Britanije in Francije. V tej izraža razočaranje, ker se namestniki zunanjih ministrov štirih velesil na svojih sejah v Londonu ne morejo zediniti glede mirovnih pogodb za Italijo, Rumunijo, Bolgarijo, Ogrsko in Finsko. Zaključek, da namestniki sestavijo mirovne pogodbe za te države, je bil sprejet na konferenci med Molotovom, Byrnesom in Bevinom v Moskvi v decembru preteklega leta. Te bi morale biti sestavljene pred odprtjem mirovne konference v Parizu.

Zaključek, sprejet v Moskvi, določa, da štiri države sestavijo mirovno pogodbo za Italijo, tri za balkanske države, za Finsko pa Rusija in Velika Britanija. Ker se namestniki zunanjih ministrov ne morejo zediniti, se je sestavljanje mirovnih pogodb zavleklo.

Vozniki tovornih avtov zastavkali

Avtne kompanije omejile obrat

Detroit, Mich., 6. apr. — Zaradi stavke voznikov tovornih avtov proti Briggs Manufacturing Co. je bilo odslovljenih 18,500 avtnih delavcev. Vozniki so zastavkali po sporu s kompanijo zaradi starostnih pravic.

Stavka je ustavila produkcijo avtnih ogrodij. Chrysler Motor Corp. je tudi odslovila čez dva tisoč delavcev. Tovarne Ford Motor Co. in General Motors Corp. so omejile obrat. Sodi se, da je čez 135,000 avtnih delavcev izgubilo delo.

Walter O. Briggs, predsednik kompanije, je dejal, da so vozniki zastavkali brez formalnega obvestila. Dalje je rekel, da bo kompanija odgovorila na obdolžitve unije glede kršenja starostnih pravic. Vozniki so člani unije CIO.

Ford Motor Co. je prej odslovila 35,000 delavcev. Kot vzrok je omenila pomanjkanje jekla. V njenih tovarnah je uposlenih čez 90,000 delavcev.

Jugoslavija zavrnila ameriško noto

Vojaško sodišče bo odločilo o usodi Mihajloviča

Belgrad, 6. apr. — Jugoslovanska vlada je zavrnila noto ameriškega državnega departmenta, naj dovoli ameriškim častnikom pričanje v prilog generalu Mihajloviču, bivšemu poveljniku častnikov, katerega so Titove sile nedavno ujele v srbskih hribih. Mihajlovič bo postavljen pred sodišče na obtožbo izdajstva.

Listi v Belgradu so objavili ameriško noto na prvih straneh zaeno z odgovorom jugoslovanske vlade. Odgovor naglaša, da Jugoslavija ne more upoštevati poziva, naj ameriški častniki pričajo v prilog Mihajloviču na obravnavi. Odgovor je zaključen s trditvijo, da bo general dobil pošteno obravnavo. Ta pravi med drugim, da je Amerika v svoji noti ignorirala dokazana izdajstva Mihajloviča, njegovo sodelovanje z Nemci in zločinska dejanja proti jugoslovanskemu ljudstvu.

Odgovor zanika, da je Mihajlovič kot vojni minister v ubežni vladi kralja Petra vodil resnično odporno gibanje proti okupacijskim silam.

Dokazano je, da se je Mihajlovič sestal s člani štaba nemškega poveljstva v vagonu oklopnega vlaka v Ljigu v avgustu l. 1941 in razpravljal z njimi o vzajemni kooperaciji v borbi proti silam Titove narodne osvobodilne fronte.

Ubežna jugoslovanska vlada je povišala Mihajloviča na generala, da podpre njegovo borbo proti Titovim silam.

Mihajlovič je pomagal zavezniškim letalcem le iz razloga, da dobi orožje od zaveznikov.

Naznanilo, da je bil Mihajlovič ujet in aretiran, je bilo objavljeno v Belgradu 24. marca. Takrat je bilo objavljeno tudi poročilo, da je njegova žena umrla v nemškem koncentracijskem taborišču. To ni bilo resnično, ker Mihajlovičeva žena biva v Belgradu.

Jugoslavija je informirala Washington, da ima le vojaško sodišče pravico odločitve glede usode Mihajloviča.

AMERIKA PODPIRA IMPERIALIZEM VELIKE BRITANIJE

Senator Pepper obsodil sklenitev pakta s Transjordanijo

POTREBA PRIJATELJSTVA Z RUSIJO

Washington, D. C., 6. apr. — Senator Pepper, demokrat iz Floride, je dejal, da Amerika podpira britski imperializem, zaeno pa je ostro obsodil politiko državnega departmenta v prilog temu imperializmu. S svojo obsodbo je izzval vročo debato v senatu. Pepper je dejal, da department zahteva odpoklic vojaških čet iz vseh tujih držav, ne pa britskih, ki so v Grčiji, Egiptu, Palestini in drugih deželah.

Pepper je obsodil tudi sklenitev pakta med Veliko Britanijo in Transjordanijo. Dejal je, da je pakt kršenje načel čarterja Združenih narodov. On je govoril potem, ko je senator Tom Connally, demokrat iz Texasa in načelnik odseka za zunanje zadeve, poveličeval sklenitev dogovora med Rusijo in Perzijo.

Senator je očital Veliki Britaniji hinavščino v njenih odnošajih z drugimi državami. "Transjordanija je postala orodje Velike Britanije s sklenitvijo pakta," je dejal. "Ta je nadaljnji dokaz britskega imperializma. Ker Velika Britanija zahteva odpoklic ruskih čet iz Perzije, zakaj noče odpoklicati svojih čet iz Transjordanije, Egipta, Palestine, Iraka in Grčije? Britski mandat v Palestini bi moral biti preklican že zdavnej."

Pepper je oplazil državnega tajnika Byrnesa, ker podpira britski imperializem, in dejal, "da naj, če ne verjame v status quo, spremeni svoje besede in akcije. Jaz ne bom glasoval za podaljšanje nabornega zakona in ne za vojne apropriacije za vzdrževanje statusa quo, ki sedaj obstoja na svetu. Amerika naj utrdi prijateljske zveze z Rusijo v interesu svetovnega miru."

Senator Hatch je posegel v debato, ko je Pepper omenil, da Amerika podpira gango, ki je sovražna Rusiji. "Ali senator misli, da smo bili proti Rusiji v teku vojne?" je vprašal.

"Ne," je odgovoril Pepper, "toda v Ameriki so elementi, ki vodijo strupeno propagando proti Rusiji in sovražijo njen sistem."

Amerika hoče obdržati baze na Islandiji

Moskva, 6. apr. — Tukajšnji listi trdijo, da ameriške sile na Islandiji, danskem otoku, hočejo obdržati mornaričnę in letalske baze, da kupujejo velike kose zemlje in svetujejo lastnikom, naj molče o kupčijah. To je kršenje provizij sklenjenih pogodb. Listi ostro obsojajo ameriško politiko na Islandiji, zaeno pa citirajo poročila danskih in švedskih časopisov s protesti proti Ameriki, ker se hoče usidrati na Islandiji.

Poročilo o ustanovitvi kurdske države zanikano

Bagdad, Irak, 6. apr. — Majid Musatafa, vodja Kurdov in član parlamenta, je zanikal poročilo o ustanovitvi nove kurdske države in vlade z glavnim stanom v Mosulu. On je predlagal, naj organizacija Združenih narodov odredi preiskavo položaja med Kurdi. Drugi besedniki Kurdov v Iraku so tudi zanikali poročilo.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cook County $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik z listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Ustava nove Jugoslavije—II

"Zemlja pripada tistim, ki jo obdelujejo," pravi 19. člen nove jugoslovanske ustave. Za to pravico, za "staro pravdo" so se pred stoletji vršili krvavi boji po Slovenskem in Hrvaškem. Zemlja je v davnih časih pripadala onim, ki so jo obdelovali. Potem so prišli tuji, v glavnem nemški grofje, ki so pograbili zemljo, kmete pa uklenili v tlačanstvo. Z druge strani je isto delala cerkev, ki je prišla do velikanskih zemljišč. V novejših časih so grabile zemljo tudi banke in drugi kapitalisti.

Zdaj je velika socialna revolucija uresničila tudi ta večstoletni kmetski sen o "stari pravdi". V novi Jugoslaviji bo zemlja pripadala onim, ki jo bodo obdelovali, bodisi posamezno ali kot člani kmetskih zadrug. Velike komplekse zemlje poseduje posebno v Slavoniji tudi država. Ta zemlja, kolikor bo ostala v državnih rokah, bo služila interesom in blaginji celokupnosti. In služila bo skupnosti predvsem s tem, da bo država rabila to zemljo za kmetijske šole, za gojenje čiste plemenske živine in žlahtnih semenskih žitaric. Za vso deželo bo to velikanskega pomena. Istim namenom bodo služili tudi državni gozdovi — ne več gospodi in kraljevi bandi. Odpravljeni so tudi vsi lovski privilegiji, kar mora razveseliti posebno "divje", pa tudi naše lovce!

Ustava (20. člen) tudi jamči delavcem pravico do organizacije, plačanih letnih počitnic, socialne zaščite in državno protekcijo pred izkoriščanjem; prav tako državno skrb za stanovanje etc.

Velikega, sploh velikanskega pomena je tudi ustavna določba, po kateri bo vse gospodarstvo slonelo na državnem planiranju. Na načrtnem gospodarstvu ne bo slonel le državni ekonomski sektor, marveč tudi vse privatno in zadružno gospodarstvo. To pomeni, da se bo vse gospodarstvo v novi Jugoslaviji smotreno in znanstveno razvijalo — slično kot v Rusiji. Rusija je bila do zdaj edina država z načrtnim gospodarstvom.

*

Z drugo besedo: Ves gospodarski temelj nove Jugoslavije sloni na socialističnih principih, kar ljudstvu zagotavlja **ekonomsko demokracijo. Ampak** nova ustava ne zagotavlja samo gospodarske demokracije, marveč je v njej zarisana tudi veliko popolnejša politična demokracija kot jo pozna zapadni svet z Ameriko vred.

Tajna volilna pravica je zajamčena vsem državljanom obeh spolov od 18. leta naprej; ta pravica je še izrečno zajamčena vojakom — nekaj, kar lahko zavidajo tudi ameriški vojaki! Na polju civilnih svobodščin jugoslovanska ustava uključuje vse in še več kot vsebuje naš ameriški "Bill of Rights". Ta "Bill of Rights" je v jugoslovanski ustavi veliko bolje zaščiten kot v ameriški. Zlorabljenje civilnih svobodščin je v jugoslovanski ustavi kaznivo dejanje — na primer netenje narodnega sovraštva, rasne ali verske mržnje; prav tako izrabljanje svobode govora in tiska.

Tisk bo v novi Jugoslaviji veliko bolj etičen kot pa je na primer v Ameriki ali v kaki drugi kapitalistični demokraciji. Tiskovni zakon na primer določa, da mora biti tisk "odgovoren", to se pravi, da ne sme voditi kašne zlobne propagande a la Hearst ali A. D., kakor mora tudi dati priliko za odgovor vsaki prizadeti stranki ali osebi. Na primer ako kak list ali revija poroča neresnico ali zlobno zavija, mora prizadeti stranki ali osebi dati do dvakrat toliko prostora za zagovor kot ga je publikacija porabila za napad. Tak tisk se nam v resnici vidi svoboden. Tudi v tem se bo lahko Amerika precej naučila od nove Jugoslavije!

Prvič v zgodovini bo v novi Jugoslaviji zavladala prava verska svoboda in svoboda vesti. Klerikalci bodo to seveda zanikali, toda to dejstva ne bo spremenilo. Cerkev je ločena od države in od šole, toda vsakemu je zajamčena pravica do svobodnega izpolnjevanja svojih verskih "dolžnosti" — do molitve v cerkvi ali kjerkoli in do udeleževanja in izvajanja verskih obredov. Toda spovednica ne bo smela več služiti za politično propagando, kakor tudi ne cerkev za hujskanje proti civilni oblasti. Z drugo besedo: cerkev bo morala stati na svojih lastnih nogah, po ustavi pa ima vlada pravico, da podpira tudi verske ustanove, toda cerkev ne bo več pri državnem koritu.

*

Vsakemu državljanu je v ustavi zajamčena tudi osebna varnost pred ilegalnimi nastopi s strani policije. Prepovedana je vsaka hišna priskava brez posebnega oblastnega dovoljenja, kakor je na primer tudi v Ameriki. Toda jugoslovanska ustava gre še dalj in določa, da morata biti pri vsaki hišni preiskavi navzoči tudi dve priči in na zahtevo tudi prizadeta oseba. Nobena oseba tudi ne sme ostati v preiskovalnem zaporu dalj kot določa zakon.

Velika značilnost te ustave je tudi poudarjanje v več točkah, da so vsi vladni funkcionarji podvrženi kazni v primeri, da nastopajo samopašno in zlorabljajo ali kršijo zakone. Ako je kdo nezakonito oškodovan s strani vladnih organov, ima pravico tožiti državo za odškodnino. Tudi v tem pogledu je jugoslovanska ustava velik korak naprej pred anglosaškim konceptom o "malfeasance" in "misfeasance", ki v praksi nič ne pomeni. (Bivši čikaški blagajnik Sweitzer je na primer poneveril iz okrajne blagajne čez pol milijona dolarjev, toda ni niti ene minute presedel v zaporu in tudi ne centa vrnil!)

V Ameriki smo zadnje mesece dosti slišali, pod kakšno strašno "diktaturo" ječi Jugoslavija, toda po novi ustavi oz. zakonu je tam stokrat ali tisočkrat lažje ustanoviti novo politično stranko in priti na glasovnico kot pa v Ameriki. Za ustanovitev nove državne stranke je tam potrebno le 50 podpisov državljanov, za ustanovitev zvezne stranke pa 100 državljanov in ergo pravice do svoje liste. V državi Ohio mora na primer vsaka manjšinska stranka zbrati blizu 250,000 legalnih podpisov predno morejo njeni kandidatje priti na glasovnico, v Californiji pa še več! Podobne težave in zapreke so tudi večinoma v vseh drugih državah Unije. Ampak tukaj imamo dično "demokracijo", v Jugoslaviji pod Titom pa — "k-o-o-o-munistično diktaturo." (Pride še.)

Glasovi iz naših naselbin

PISMO IZ ZGORNJE SORICE, GORENJSKO

Chicago, Ill.—Prejel sem pismo od svakinje Ivane Kejšar iz Zgornje Sorice, Gorenjsko. Pismo je datirano 29. januarja in se glasi:

Dragi Leopold!—Včeraj je dospelo Tvoje pismo od 5. dec., katerega smo težko čakali, misleč, da se je naše izgubilo; denar za sestro Johano pa je prišel teden poprej.

Sedaj pa Ti bom nekoliko popisala kako in kaj je bilo v naši občini med okupacijo in sedaj, zaeno bom omenila tudi nekatere vasi, ki so vam poznane. Meseca aprila 1941 smo bili najprej okupirani od Italije, toda samo za 14 dni, nakar so se Italijani umaknili in prišli Nemci. Že prvo poletje l. 1941 so podrli vse hiše, katere so bile oddaljene manj kot 200 metrov od italijansko-jugoslovanske meje. Med temi so tudi Plašajtarjeva, Rovtarjeva, Čumarjeva, Bičkarjeva in druge.

V septembru so pričele padati v Begunjah prve nedolžne žrtve in med prvimi je bil sin Blaževega Janeza iz Sorice. Bilo jih je pet: vsak privezan k svojemu kolu, roke navzkriž na hrbtu in nato ustreljeni. Potem se je teror stopnjeval, vsak dan hujše in za vsakega Nemca ali nemčurja (izdajalskega Slovenca), ki je padel, so pobili 10, 20, 50 talcev, nedolžnih žrtev. Nekatere so pobili kar v stanovanjih, ženske kakor tudi moške, pač tiste, katere so označili domači izdajalci.

Izseljevanje iz Blejške doline je bilo veliko; ljudje so v strahu bežali v gozdove in tako se je ljudstvo uprlo, nakar je se je pričelo partizanstvo. Veliko družin z otroci vred je pobegnilo v gozdove, medtem pa se je bivša ženska kaznilnica z Begunjah vedno bolj napolnjevala. Streljali so jih dan za dnem. Dali so jim lopate in krampe in morali so pred usmrtitvijo sami izkopati grobove in postavili so jih okrog jam, da so sami popadali v nje, nato pa so jih zagrebli. Večkrat se je nad žrtvami premikala zemlja, kajti med njimi so bili živi pokopani.

Farji potok je skoro ves v ruševinah in požgan. Železniki tudi. Podrtih je 14 hiš in cerkev. V Dražgošah ni ostal kamen na kamnu—porušenih je 83 hiš in cerkev. Moške so zaprli v župnišče in Prosvetni dom, nato pa zažgali, da so živi zgoreli. Verjamem, da ne morete verjeti, kar predvajajo v filmih, toda je vse živa resnica.

Interniranci, ki so se vrnili iz nemških taborišč, pripovedujejo o strahotnih zločinih in grozodejstvih. Po več sto hkrati so jih zadušili s plini, potem pa jih sežgali v krematorijih. V Dachauju so imeli tudi pripravo za obešanje, in sicer sedem kavlov (obročev) na tekoči električni žici, tako da so bile žrtve avtomatično potegnjene v gorečo peč. Med temi nesrečneži je bil tudi Prezlcov Franc, Tvoj bratranec. Svojo dušo je izdihnil 12. februarja lanskega leta. Priznašali niso niti nedolžnim otrokom.

Pri nas v Sorici in v Spodnjih Danjah pa do osvoboditve ni bilo opustošenja, ker smo bili zabarikadirani. Imeli smo močno nemško postojanko v župnišču in šoli ter bunkarje okrog in okrog, tako da smo bili kakor v mali republiki sami zase, kakor so nazivali partizani. Drugače pa je bilo po sosednjih vaseh, posebno iz Davč je bilo čuti strele vsak dan, ker tam je bila vedno naša slavna vojska, enako tudi v vseh drugih sosednih vaseh. Zato pa se ni čuditi, da je večina Sorčanov bila tako zasljepljena od nemške propagande, da so še tik pred nemško kapitulacijo mislili, da je nemogoče drugače kot da bo zmagala Nemčija.

Nihče se ni upal od nas v Železnike, razen nas in še nekaj drugih partizanskih mater, ker doli je bila od l. 1944 le partizanska vojska. Bili so tudi tako sleni, da so se prostovoljno odzvali k nemški soški oboroženi sili in služili kot domobranci od 4. marca 1944 in še zadnji dan so šli z Nemci do Bleda, naprej pa niso mogli, ker so bili že naši vojaki na vseh postajah. Iz Danj jih je bilo 13, iz Sorice pa štiri, med njimi Grofo Viktor, ki je ušel že septembra 1944 v partizane.

Ako ne bi bili imeli pri nas tako dobrega župana (tudi Nemci so mu šli na roke), bi bilo tudi pri nas drugače. Tožili so njega in druge, tako da so nameravali Nemci l. 1943 ustreliti osem družin, med temi smo bili tudi mi. Župan je bil Loranc (poštar).

Naša hčerka Ivanka je iz strahu, da ne bi bila poslana v Nemčijo, ušla iz tovarne v Kranju v septembru 1944 in se skrivala do velike noči v Železnikih pri Cilki. Za veliko noč 1945 pa je prišla domov, nakar je bila na belo nedeljo aretirana in poslana na Bled h gestapovcem. Sreča za njo je bila, da je prišlo tako kmalu do razpada. Tudi njenega Franca so nameravali ustreliti. Bila sta oba na isti listi.

Pri nas se je zdaj precej predrugačilo. Za belogardiste nič ne vemo, kje jedo svoj kruh. Vsak dobi svoje plačilo po delu, tako pravi star pregovor. Mi smo zelo srečni in zadovoljni, da je konec okupacije in da je svoboda za vsakogar, kdor jo je zaslužil, kdor pa je ruvaril zoper lastni narod in delal za okupatorja, pa zdaj trpi in odgovarja za svoje delo. Tudi pri nas je nekaj takih, to so po večini tisti, ki so znali nemški jezik.

Naj bo zadosti za danes. Zaključujem in Vas pozdravljamo, posebno pa jaz in Franc, Tvoj brat. Moja mama je še tudi živa, ima že 86 let in še vedno plete. Tudi ona Te pozdravlja, kakor tudi Micka Kovačeva. Tvoja svakinja Ivana Kejšar.

Leo Kaiser.

JUGOSLOVANSKI "TAG DAY" V PITTSBURGHU, PA.

Pittsburgh, Pa.—Soboto, 13. aprila, bomo zapisali v zgodovino pittsburških Jugoslovanov. Ta dan bo prvi jugoslovanski "Tag Day" v mestu Pittsburghu. Ta dan bodo ameriške prijateljice jugoslovanske mladine stopile na ulice in pobirale prostovoljne prispevke, da se ustanovijo klinike in nudi nujno zdravniško pomoč za tuberkulozno deco.

Ameriška publika je zelo naklonjena Jugoslaviji in njenim revežem. American Committee for Yugoslav Relief je razpisal veliko relifno kampanjo za znesek $5,000,000, kar bo v veliki meri prišlo od strani naših ameriških prijateljev herojskih narodov, ki so pretrpeli nepopisno bedo v štiriletni vojni proti okupatorjem.

Pravico za pobiranje milodarov za jugoslovansko deco so nam izposlovali vplivni Amerikanci, ki vedo, da zaslužijo ti narodi, zlasti obolela in podhranjena deca, splošno pomoč, da nam to pomoč dajo v obliki "TAG DAY COLLECTION," ki se bo vršil v soboto, dne 13. aprila, kar bo precej pripomoglo do zdravniških klinik.

Toda "TAG DAY" je združen z obilnim delom. Treba je na stotine žensk in deklet, da se postavijo na prometna mesta, oziroma ulice in križišča našega velemesta, da tam opravijo svoje samaritanske dolžnosti in strežejo s posodicami za milodare in relifno pomoč.

Dosedaj se je že priglasilo lepo število požrtvovalnih žena in deklet, pa vendar čutimo, da je še na stotine naših pridnih žensk in deklet pripravljenih sodelovati na tem prvem jugoslovanskem Tag Dayu, zato javno pozivamo vse, ki imajo količkaj časa na razpolago, da se priglasijo in registrirajo za to plemenito delo. Pošljite kartico z imenom in naslovom na American Committee for Yugoslav Relief, 1005 Berger Bldg., Pittsburgh 19, Pa.

Vemo, da so ženske navadno zelo zaposlene ob sobotah in zato tudi ne pričakujemo, da bo vsaka ostala na svojem mestu ves dan, ampak prosimo le, da ostanejo vsaj nekaj ur, potem pa pridejo druge na vrsto. Vse to se lahko naredi samo pod pogoji, da se priglasi zadostno število žensk in deklet, da bo ta dan ostal ne samo priznanje za naš junaški narod, ampak da bo obenem prinesel znatno pomoč, katero sedaj zelo potrebujejo. Saj so to otroci naše lastni krvi, torej pomagajmo jim do boljšega zdravja!

Poročevalec.

O TEM IN ONEM

Cleveland, O.—Well, tovariši, imam odmor, a moja žilica hoče, da vam napišem dopis. Seznaniti vas moram, da bom menda moral opustiti naziv "tovariš." Vi še ne veste, da sedaj v Moskvi ni več moderen "tovariš" ali "tovarišč," kakor se pravi po rusko.

Brooks Atkins, ki je bil dramski kritik za časopis New York Times, je bil poslan v Moskvo, da študira tamkajšnjo dramatiko in o njej komentira. On nam pripoveduje tole: "Ko sem zadnjič obiskal Rusijo, kjer me je spremljala moja oficielna "cicerona," je to pot vedno nazivala Stalina "mister" in ne kot ob času mojih prejšnjih obiskov, ko je bil Jože Stalin vedno tovariš."

Tudi v zvočnih filmih so poprej morali izpuščati imena kot so baron, grof in celo monsieur ali madam, dočim so ti naslovi sedaj dovoljeni. Torej se morajo tudi v Rusiji demokratizirati, le mi "levičarji" se ravnamo po starem kopitu, ki smo si ga sami izdelali, in smatramo, da je le oni delavec, kateri rabi lopato, žago ali sekiro, ter da je delavna le ona žena, ki je v stari domovini krave pasla.

Ako vas ne bom več nazival tovariše, vedite, da se ravnam po ruskem vzorcu in od sedaj naprej bo Nežika mrs. Nekoč mi je rekla neka Slovenka, ki ga je imela precej pod lasmi, da me ljubi. Kaj pa bi se zgodilo, če bi se jaz zaljubil v kakšno žensko v Minnesoti? Za nekoga vem, da je šel na konvencijo v Ely, nazaj pa je pripeljal ženo. Hm, čudni so slučaji v Minnesoti, če najdeš žensko, uloviš ribo! Sreča nas išče, ali pa nesreča. Treba bo vprašati ciganko. Tako, moj prvi del dopisa je končan.

Neki dopisnik meščanskega lista P. D. piše, da bi morala biti poštnina prosta za darila svojcem v Evropi. Strinjam se s tem dopisnikom. Ta dopisnik ima sina, ki dela na pošti, in je velika opora Slovencem, ki pošiljajo pakete v staro domovino. On dela na postaji Beachland, katere se poslužuje tisoče naših rojakov. Že marsikdo je pohvalil mojega sina, jaz pa sem odgovoril, da je to njegova dolžnost. Seveda, javno delo in imeti opravka z ljudmi, je vse nekaj drugega kot pa biti tesar in zabijati žeblje. Žebelj ne ugovarja, ko ga udariš po glavi. Pri ljudeh je drugače in vljudnost igra veliko vlogo.

Denise Gray piše: Mislim, da bi morali biti vsi oni, ki pošiljajo pakete svojcem v Evropo, hvaležni poštnim uradnikom. Oni niso tam samo zato, da vrše vestno službo, ampak vsem lepo razlože, kaj morajo storiti, da bo pravilno. Povedo vam velikost zavoja, težo in kako morajo biti izpolnjene listine, ter pomagajo tudi onim, ki ne znajo čitati angleščine, in da ne bo neprilik s carinskimi oblastmi.

Še v mesecu januarju so ljudje stradali v Franciji (ne samo v Franciji, ampak z malimi izjemami po vsej Evropi) in imeli niso 21 dni kruha na krompirja ne mesa ne zelenjave, kar bi nadomestilo močnate jedi. Konzerva rib je bila delikatesa za one, ki so imeli milijone frankov. Škatlja sardin je bila hrana za štiri osebe; ko so prejeli devet funtov, je ta hrana zadostovala za deset dni.

Pismo iz Francije: Naš vrt je urejen, sedaj pa molimo vsak večer, da ne bi pozeblo, kar smo posejali in posadili. Mi smo tako lačni, da nismo mogli več čakati, da ne bi obdelali vrta. Obleko, ki ste jo poslali za Maurica, je božji dar. To je njegova prva obleka po šestih letih.

W. F. McDermott, poročevalec Cleveland Plain Dealerja, pravi da je precej raketirskih družb, ki oglašajo pošiljanje paketov v Evropo. Nekateri so bili pred sodnijo, ker se ne drže cen kot so predpisane. Neka firma je oglašala, da pošlje staro obleko s poštnino vred za $2.50, pravi pošiljatelj. Isti pošiljatelj omenja, da je preveč $1.70 poštnine za 11 funtov teže v Čehoslovaško.

McDermott pravi, zakaj ne bi kateri izmed kongresnikov zavihal rokave in šel na delo glede pošiljanja paketov revežem. Ameriško ljudstvo je pripravljeno pomagati svojcem, da ne bi stradali in živeli v pomanjkanju. Mnogi reveži v Evropi bi bili danes bolj hvaležni, če jim pošljete paket z blagom kot pa če bi prejeli $100 pred vojno, čeravno je morda vrednost paketa samo $15. Tistim, ki so pripravljeni pomagati svojcem, se jim ne bi smelo kaliti dobre volje dasi se to prakticira. V tem oziru bi moral podvzeti kakšno akcijo Rdeči križ. Zakaj ne bi smeli dobivati imena posameznikov, ki nujno potrebujejo pomoči? (Da, to ne bi bilo napačno, kajti čital sem pismo, ki ga je prejel rojak z Dolenjskega in se glasi med drugim: "Na kolenih vas prosimo, usmilite se nas, ker nas je toliko v družini, a smo skoro bosi in nagi.") To je razlika, kar dela UNRRA, ki deli kot je priporočano. Naša država bi lahko apelirala na vse države, da ne bi take pošiljatve preveč obremenile s stroški in carino, da bi bila darila hitreje dostavljena onim, na katere so naslovljena.

Amerikanci imajo navado darovati velikim relifnim organizacijam, ki potem dele kot se jim zdi potrebno. Ampak je veliko boljše, če lahko pošlješ sam otroku čokolado, ki je morebiti še ni nikoli videl. (Dr. Neubauer se je izrazil, da nekateri otroci v Jugoslaviji še niso nikdar videli čokolade in so zelo srečni, če jo dobijo.) In kako je srečna stara mati, če prejme od svoje Johane funt sladkorja in kave, katere morda že ni užila osem let!

Priporočano je tudi, da bi se poštnino znižalo. Na clevelandski pošti so mi računali za 11 funtov težak paket $1.83. To omenjam zato, da boste vedeli tisti, ki še niste poslali paketa svojcem v staro domovino, koliko približno stane poštnina. Ako pa pošljete pismo z zračno pošto, pa stane poštnina 30c.

Frank Barbič.

IZ SLIVNICE PRI ŠMARJU

Walsenburg, Colo. — Mary Smith iz Trinidada, Colo., ki je sestra od pokojne žene mojega bratranca Antona Brgača, je prejela pismo iz Zgornje Slivnice pri Šmarju od sestre Katarine Berčan. Ker je v Ameriki precej rojakov od tam, jih bo to pismo gotovo zanimalo. Pismo je datirano v Slivnici 27. januarja 1946 in se glasi:

"Draga sestra!—Že peto leto teče, odkar sva si pisali. Vzrok je ta kruta vojna, v kateri smo pretrpeli silno dosti gorja. Iz časopisov razvidimo, da ste v Ameriki vsaj toliko srečni, da vam ni treba stradati. Pri nas je skoraj vse uničeno. Lahi so nam vse požgali in izropali, vendar pa smo mi vsaj toliko srečni, da nam je ostala vsaj hiša, gospodarska poslopja in vse orodje pa je zgorelo.

V Slivnici je 21. marca 1942 pogorelo 18 posestnikov, moške od 18. do 55. leta pa so Lahi odgnali v internacijo. Moj starejši sin Ivan je služil v redni armadi na Štajerskem, kjer so ga Nemci ujeli, nakar je bil vojni ujetnik štiri leta. Veliko je pretrpel in stradal, potem pa so pričeli prejemati skozi Rdeči križ pakete iz Amerike. Sedaj je doma. Drugi sin France pa je zbežal pred Lahi marca 1942, toda ni mu bila sreča mila. Že meseca aprila so ga izsledili in končal je mučeniške smrti, star komaj 22 let.

Tretji sin Ludvik pa je bil interniran na otoku Rabu v poletju 1942. Pošiljala sem mu jedila, a prejel je samo dva zavoja in tako je od mučenja in gladu umrl na Rabu že l. 1943, star šele 20 let. Tako sem bila v tej vojni ob dva sinova.

Sedaj lahko vidiš, da je po tako strašnem uničenju težko kaj urediti, ker so vsi potrebni, sredstev pa je težko dobiti, najhuje pa je za obuvalo in oble-

ko. Še nikdar nismo bili ta raztrgani kot sedaj. Kakor diš je Slivnica silno trpela— gorišče in grobovi, to je vse, k nam je ostalo po tej kruti ni."

Ostali del pisma se tiče os nih in privatnih stvari. N naslov je: Katarina Ber Zgornja Slivnica št. 11, Slove ja, Jugoslavija.

Iz tega pisma lahko vidim koliko so naši ubogi ljudje p trpeli, ali zdaj jim je zasij sonce odrešenja izpod tiransk ga jarma.

Edward Tomsic

IZ DEŽELE SONČNIH ROŽ

Arma, Kans.—Zdi se mi, da čas, da se zopet oglasim v naš delavskem listu Prosveti. V na vihra je minula in z njo t dobri časi za nikdar site m njičkarje.

Žal, da je med nami tudi vadnih delavcev, ki so želeli bi se vojna furija naprej vlekla, ker bi se radi povz na ta način do bogastva in jetne eksistence, toda njih že in nakane se niso obnesele, ti računali so brez krčmar Uboga delavska para in na u bolne sirote pa niso pomis koliko človeške krvi je bilo lite za tiste Judeževe groše. veka strese groza, ko sliši ko nedolžnih žrtev je padlo po potrebnem. Resnica je zelo veljiva, da za dežjem sonce in za žalostjo pride veselje, je več kot prav!

Naši fantje in možje so se po večini povrnili z bojnih ljan, posebno tisti, ki so slu Strica Sama dve, tri ali štiri ta. Zmagali so nad sovražnik in mi smo jih z veseljem sp jeli v našo sredo. Vsi dobro med nami! Od mojih soro kov jih je bilo precej v arm in vsi preko morja in po v svetu, razen enega. Vendar se vsi srečno vrnili, razen m ga vnuka, ki se sedaj naha Italiji. On je še mlad, ko 20 let star. On je sin mo najstarejšega sina in je že vojakih leto in pol.

Torej je nam dalo tudi m ti, ali se bodo vsi povrnili ne, ter sploh kakšni bodo, z vi, bolni, pohabljeni? Šte se med srečne, ker so se vsi vrnili v prilično dobrem sta Upamo in želimo, da se ne tako človeško mrcvarenje klanje nikdar več povrnilo. bi ljudje živeli v miru, saj življenska doba tako kratka!

Kansas je na glasu kot dr sončnih rož. To se sliši kot šen oglas, zato pride sem krat kakšen "zauber" fant z menom, da si utrga eno son co. Pred časom se je tu m fant za devet (mogoče še za v iz države Ohia z namenom, utrga sončnico. Vzrok, da odšel praznih rok, je v tem, se je premalo oziral okoli. ni samo ena roža. Sicer pa je več za devet b . . . in tudi 18 fest punc. To naj bo v jasnilo. Kdo je boječ in stra peten, naj ostane tam, kjer Takih mevž imamo tudi tu nekaj, ki se najbrže nadeja da jih bomo dekleta prosile, se motijo.

Še nekaj, predno končam. lika noč se bliža, čas sezon voščil, jaz pa se nisem zahval še vsem za božične in novolet Torej hvala vsem, posebno tistim, katerim nisem vrnila, t tudi prijatelju iz daljnega O lanad, Cal. Pozna je ta zad la, toda bolje pozno kot nik

Frances Sinkovic

Listnica uredništva

Ker poštni zakon prepoveduje vsako oglašanje kakršnega k srečkanja v listih, prosimo dopisnike, ki oglašajo prired svojih društev ali drugih or nizacij, ali pa kako drugo ak za zbiranje denarja, naj v sv poročilih ne omenjajo srečk srečkanja, kakor tudi ne kart ali tombulskih zabav, ako je nje določena vstopnina. Po uprava zahteva od nas, da m vse tako oglašanje iz lista. P simo, držite se tega.

V Prosveti so dnevne sve ne in delavske vesti. Ali čitate vsak dan?

Vesti iz nove, prerojene lovenije in Jugoslavije

november in Prekmurje

november, dan največjega oslavja delovnega ljudstva, ljudske množice vse Jugoje v zanosnem in borbenem u za vedno zbrisale z obdomovine okove modernearbarstva, gospodarskega izčanja, nacionalnega zatiranja, in duhovnega suženjstva, tle s kraljem kot največjim tavnikom tega sistema, posame gospodar nad svojo in z visoko dvignjeno plačo resnične, ljudske svobodemokracije razsvetljene napredka delovnim ljudEvrope—tega dne se boekmurci še dolgo spomiz občutkom sramu in besa ojih bivših zatiralcev.

kmursko ljudstvo je tisoč čanilo tujemu grofu. Pod Jugoslavijo je bilo izročemilosti domačih izkoriščev in umazani trgovini z dua strani nekaterih pokvarduhovnikov, med okupapa razlaščanju zemlje in rodovanju. To je ljudstvo ih kmetov in sezonskih cev, ki je bilo na kralja posvetna in cerkvena vestva navezano le z verigaženjstva, davkov in dajaDa je moglo biti zapeljano tnih grobokopov in glasoproti ljudski oblasti, to je svojim koristim, prvi mah ko boli. S svojimi glasovi varilo mogočno sozvočje slovenskih pokrajin v njizahtevi po pravičnem svebi kdo utegnil misliti, da resnici ne pridružuje daim stremljenjem slovenelovnih množic.

dar v vsem tem ni nič tra, ker gre za dozdevnosti a volja namreč ni prišla za.

tmursko ljudstvo je bilo v o- osvobodilni vojni v m odsekano od ostalih cev. Ni doživelo vseh grozot, pustošenj, poja in obubožanja in tuprerajajoči ogenj osvoborbe ni šlo v tisti meor ostali Slovenci. Tam naših brigad. Narodnejstva, ki ga sicer ni bilo nj kakor v ostalih kradstvo ni občutilo tako in neposredno na svoji koor drugod pri nas. Ravo je, da ni moglo priti ko ostrega in odločnega a z vsem starim kakor v delih naše domovine.

umljivo je pa tudi, da so kem hranišču dobro uspeprotiljudski kužni bacili. ni izdajalci vseh barv, neprotinarodni duhovniki, undovci, madžarski fašpekulanti in drugi reakter pomiloščenci, podprebi enakih bratov onstran in neovirani od naših obse v svoji zločinski predrzin izrabljanju ljudske deije izvedli tolikšen teror udstvom, da je dobesedno etalo. Onega dne so skonrali na prekmurski meji mišljene vojske tega svenebes pa so se imele vsak tek vsuti nebeške bojne na glave Prekmurcev, slaba bi jim predla, če ovali za Tita!

danes imajo tudi Prekrepubliko. Narodni izdatoje bedno razgaljeni na tnem odru. Ogoljufano vo pa pere raz sebe madež nja.

j se ljudje sprašujejo, ali o prav, da oblast ni onevila protiljudskega dela zvrsti špekulantov in če se vo delovanje more vskladiboščinami ljudske demoje. Ljudska demokracija mokracija osnovnih ljudmnožic, pod njihovim vodi in v njihov namen, deacija vseh ljudi, ki živijo un lastnega poštenega dedez izkoriščanja sočloveka, uzakonitev ljudskih in človečanskih pravic, kaih ljudstvo samo pojmuje teva. Zato je to istočasno ljudske zakonodaje, va prava vzgoje, prosvešture itd. in v nič manjši ljudske morale! Diktatura strahovanja je sredstvo fašizma in njegov politični argument. V ljudski demokraciji pa zatiranja ni. Tu vlada ljudstvo.

Torej ne more spadati diktatura laži v okvir svoboščin ljudske demokracije. Stokrat ne, ako ji je namen izropati ljudstvo krvavo izvojevanih pridobitev! Če ljudska oblast kljub temu ne le pri nas, ampak v vslej državi ni skrivita niti lasu pobornikom tuje intervencije in kovačem alarmantnih laži, je vzrok za to v tem, ker je brez pridržkov verovala v zrelost in zdravi razum ljudskih množic, v njihovo silo in predanost programu Osvobodilne fronte, v svojo zmago in ker je hotelo "opoziciji" zbiti iz rok vse zlonamerne argumente o nesvobodnosti volitev ter jo prikazati doma in v tujini v vsej njeni številčni, programski in moralni bedi. V tem smo popolnoma uspeli. Če je pri tem Prekmurje nekoliko odpovedalo, nič zato. Bridko so se varali vsi, ki so mislili, da naša oblast "popušča" na pritisk reakcije!

S tem v zvezi je pa tudi vprašanje odnosa ljudske oblasti do vseh špekulantov. Naša oblast je po osvobodítvi spregledala, grehe mnogim ljudskim sovražnikom. Danes je jasno, da smo šli z velikodušnostjo predaleč. Pri primerjavi volivnih izidov v lendavskem okraju z izidi v soboškem najbrž ni brezpomembno to dejstvo, da Benka ni več, med tem ko so v lendavskem okraju ostali mnogi sovražniki ljudstva ne le na svobodi, ampak celo v protiljudski aktivnosti. Naj si zapomnijo, da pri nas ne bodo več niti vedrili, niti oblačili, ne na račun laži in ne na račun evangelija!

Slednjič se moramo še vprašati, ali so naša oblastva, naše organizacije in aktivisti imeli pred očmi tiste posebne razmere, lego in nedovršeni narodni prerod v Prekmurju in če so temu primerno posvetili kraju posebno pozornost in delo. To je treba premisliti tu, če je bilo kaj zamujenega, to čim prej nadoknaditi.

Ne, nič tragičnega se ni zgodilo. Šele v mraku volivnih agitacijskih "metod" naše "opozicije," ki so bile povsod v državi približno tako kakor na slovenskem severovzhodu, šele v mraku "zmage" opozicije v dveh okrajih začutiš vso neizmerno silo Ljudske fronte v Sloveniji in državi. Šele v tem mraku doiameš in preceniš vso težino in prepričevalnost novembrske zmage ljudstva in njegovo enotnost. V tem mraku je zablestela demokratičnost naših volitev tako, da je vrnila vid vsem zapeljencem. In navsezadnje:

Prekmursko ljudstvo je za republiko! **Dr. Tivadar Jože.**

Proizvodnja tobačnih tovarn je prekoračila predvojni obseg

Pridelovanje in predelovanje tobaka zavzema v našem gospodarstvu važno mesto. Posebno ugodne podnebne razmere omogočajo v južnih predelih naše države gojitev odličnih vrst tobaka, tako da zavzema naš tobak po kakovosti eno prvi mest na svetu. Tobak je bil že v stari Jugoslaviji monopolski predmet, vendar je bila prej monopolska uprava izrazito protiljudska ustanova. Medtem ko so upravitelji monopolske uprave globoko gazili po blatu korupcije, je uprava plačevala za tobak nizke cene, da proizvajalci niso mogli kriti niti osnovnih življenjskih potrebščin.

Sedaj je državni monopol postavljen na docela nove osnove. Njegova naloga je tudi ta, da varuje najširšim ljudskim množicam, v prvi vrsti gojiteljem tobaka, življenjski obstoj. Tako so bile letošnje odkupne cene za tobak za 80 odstotkov višje, kakor pred vojno.

Sovražna zasedba je zadala strahovit udarec vsemu našemu tobačnemu gospodarstvu. Le z največjimi napori delavcev in nameščencev v tobačnih tovarnah je uspelo, obnoviti delo v tovarnah hitro in odstraniti škodo, povzročeno v podjetjih. Delavci v teh tovarnah so se zavedali, da z obnovo proizvodnje obnavljajo tudi domovino. Proizvodnja se je naglo dvigala in je kmalu dosegla predvojno proizvodnjo, sedaj pa je že za 30 odstotkov večja kakor pred vojno. Najlepši primer udarniškega tekmovanja za povečanje proizvodnje so pokazali delavci tobačnih tovarn v Nišu in v Zagrebu, kjer se je proizvodnja v primeri s predvojno proizvodnjo povečala že za 100 odstotkov. Delavci tovarne v Nišu so pričeli obnavljati obrate lani pozimi, ko so morali delati v zelo težkih okoliščinah. Saj v poslopjih ni bilo oken in tudi vprašanje prehrane zaradi bližine fronte ni bilo rešeno. Kljub temu so delavci vsak dan dvigali proizvodnjo.

Proizvodnja soli

V področje državnega monopola spada tudi sol. Naše solarne so že pred vojno krile le dobro polovico celotne potrošnje. Zato moramo tudi danes sol še uvažati. Poleg tega je sovražnik povzročil strahovito škodo našim solarnam na Jadranskem morju. Uničil je skladišča, pa tudi ladje za prevoz soli, ki so bile last solarne v Ulčinju. V rudniku kamene soli v Kreki (Vzhodna Bosna) je okupator uničil 4 velike bazene za kuhanje slane vode, skladišča in sušilnice pa je popolnoma uničil. Takoj po osvoboditvi je delavcem naših solarn uspelo, da so v težkih okoliščinah obnovili solarne. Postavili so si nalogo, da do konca leta prekoračijo predvojno proizvodnjo. To jim bo tudi uspelo, kajti proizvodnja soli v Jugoslaviji se je že približala predvojni proizvodnji. Težave pa so pri razdelitvi soli med prebivalstvo zaradi pomanjkanja prometnih sredstev, ki jih je uničil okupator ob umiku. Tako je danes prevoz z malimi lesenimi čolni ali tovornimi avtomobili.

—Po **Slov. Poroč.**

FAŠIZEM SE VRAČA . . .

Napisal **Donald Bell**

Še pred par meseci je prevladovalo mnenje, da je fašičem mrtev in končan za vse večne čase. Preganjanje ostankov fašizma je bilo videti nepotrebno in se je omejilo na sodni postopek proti največjim vojnim zločincem.

Danes pa imamo pred seboj že najmanj štiri zadeve velike važnosti in neštetо manjših incidentov, ki dokazujejo, da ta optimizem in več upravičen. Fašizem še ni poražen in predstavlja še vedno silno, četudi prihuljeno nevarnost za naš povojni svet in mir.

Prvič priznajmo, da je upanje, da se bo moral Franco kmalu po zmagi nad Hitlerjem umakniti, splavalo po vodi. Francozi so zopet izpustili priliko, da spravijo vprašanje diktatorja Španije pred varnostni svet Zedinjenih narodov. Vse velesile imajo različna in nasprotujoča si naziranja o tem, kaj velja storiti s španskim fašizmom. To pa daje Francu in njegovim ne le več moči in poguma, temveč jih tudi neposredno podpira.

Drugič, polkovnik Peron je zmagal v argentinskih volitvah. Odkrito fašističen režim bo zdaj na zakonit način uveden v tej latinsko ameriški deželi. Iz Londona že prihajajo vesti, da se namerava Velika Britanija vkloniti "pred voljo argentinskega naroda."

Tretjič, grške volitve so se končale z zmago desničarjev. Tam vladajo najboljši izgledi za obnovitev Metaksovega fašizma pod kraljevskim plaščem. Morda bo odkrito nastopil že v teku prihodnjih tednov. To je posledica angleške okupacije, ki je trajala leto in pol. Ne pozabljajmo, da je po vseh vesteh imela Grčija v trenotku osvoboditve levičarsko večino, ter da se je bilo bati preveč drastičnih mer s strani levice in ne desnice!

Čertič, v Nemčiji je bila odkrita nacistična zarota. Preko tisoč osumljencev je bilo že aretiranih. Vse vesti naglašajo, da dober del nemškega prebivalstva zopet veruje v obnovitev firarskega sistema. Obtoženci v Nuernbergu, ki so bili še pred nekaj tedni popolnoma obupani in zlomljeni, so postali zopet uporni in izzivajoči. Prizadevajo si opravičiti svoje zločine s tem, da pozivajo velesile, naj pokažejo "več razumevanja" za njihovo "križarsko vojno proti Rusom."

K temu je treba dodati še nešteto manjših vznemirjajočih dejstev, kot na primer ustanovitev polfašistične stranke v Italiji, znake, da se nahaja francoska organizacija takozvanih "Croix-de-Feu" v teku obnovitve, in da tudi na Angleškem in nekaterih drugih deželah vstajajo male skupine fašistično orijentiranih pokretov.

Iz vsega tega velja zaključiti, da je fašizem zopet na pohodu. Težko je povprečnemu Amerikancu razumeti, kako more ta politični sistem, po tolikih zločinih, po vojni in po svoji popolni propasti v tej vojni, najti še vedno toliko privržencev. Toda pomisliti moramo, da nas je sam minister Henry Wallace opozoril na to, da moramo dobro paziti, ako hočemo, da se vojaški fašizem ne razpase v naši lastni deželi, torej celo v Zedinjenih državah.

Ne bom pretiraval te nevarnosti. Mislim, da fašizem v Zedinjenih državah še ni neposredna nevarnost. Mislim tudi, da nacisti vsaj za dobo nekaj let nimajo nobenih izgledov, da pridejo na oblast v Nemčiji. Toda napredek fašizma v Sredozemlju in v latinski Ameriki je resnična in velika nevarnost. Naš predsednik Roosevelt je dobro vedel, kaj dela, ko je dejal, da štiri svobode ne dajejo nobenemu narodu pravice, da se na podlagi demokratičnih postopkov odloči za fašističen režim.

Zahodne velesile so se preveč obotavljale v Nemčiji, ko je veljalo aretirati in zapreti vse naciste. A zdaj ponavljamo iste napake v odnošajih s Francovo vlado. Posledica pa je, da fašizem ni niti več v obrambi, temveč je prešel v napad. Novi center fašističnega delovanja je latinska Amerika.

Ako se bomo obotavljali še naprej, se bo fašizem popolnoma prilagodil novim potrebam sedanjega položaja in si preskrbel potrebno kamuflažo, ki mu bo potrebna v dobi prehoda.

Mnogi levičarji trde, da bo prišlo do tega, ker želimo, da nas fašizem ščiti pred komunizmom. V resnici pa bo le posledica neumnosti in dejstva, da nismo hoteli priznati možnosti preporoda našega smrtnega sovražnika, katerega smo smatrali ubitim in uničenim.—ONA.

Nacistična sabotaža muzejev

PRAGA.—ONA—Eden manj znanih zločinov nemškega vojaštva je uničenje morda največje antropologične zbirke na vsem svetu, namreč izkopanin ostankov takozvanega Cro-magnonskega človeka na Moravskem.

Ta zbirka, slavna po vsem svetu, je bila najbolj popolna slika življenja starodavnih in primitivnih ljudi. Poleg okostij in okamenin takratnih ljudi in živali, katere so lovili, ter njihovega orodja in orožja, je bilo vključenih v zbirko tudi približno 10,000 knjig o antropoloških vprašanjih.

Ko so se sovjetske čete približale kraju, kjer so bili nacisti spravili zaplenjeno zbirko, so divjaki, ki imajo sicer več možganov kot kro-magnonski ljudje a navzlic temu očividno mnogo manj pameti, zbirko zažgali in uničili.

Poročilo iz Opatije

Opatija. — ONA. — Ko je pretekli teden prispela sem komisija štirih velesil, kateri je poverjena naloga, da izdela predlog za jugoslovansko-italijansko mejo, so tisoči in tisoči ljudstva priredili velikansko manifestacijo, v teku katere so prepevali in vzklikali "Tito, Ti-to, Ti-to." Opatija, slavno izletniško mestece, se nahaja v coni B in je trenotno pod kontrolo Jugoslovanov. Zavezniška okupacijska zona je zaznamovana z 'A'.

Jugoslovanske demonstracije so spremljale komisijo na vsej njeni poti iz Trsta — neštetokrat je morala skozi slavoloke in vrste praznično oblečenih ljudi, ki so navdušeno mahali z zastavami in slikami svojega ljubljenega maršala. Silna napetost napram Angležem ni Amerikancem, ki prevladuje drugod v Jugoslaviji, pa tukaj ni prišla do izraza. Po svojem prihodu v Opatijo, so obiskovalci praznovali nič manj kot do šestih zjutraj.

Meja med temi predeli dežele in Italijo je zaprta, dočim je proti Jugoslaviji odprta—vsled česar so trdili Italijani, da so Jugoslovani privedli na tisoče ljudstva v deželo. Toda reči je treba, da so ostali Italijani jako previdno in daleč v ozadju. Le redko se je pripetilo, da so Italijani na skrivaj izrazili časnikarjem željo, da bi ta okraj postal mednarodna zona.

Povsem jasno je, da se Jugoslovani ne šalijo. Njihova politična in vojaška organizacija je tako silna in mladi partizani so narodno zavednost slovenskega prebivalstva tako visoko dvignili, da je treba reči, da je postala eksplozivna.

BELA HIŠA—LAST LJUDSTVA

Vsakdo pozna izraz, ki se nanaša na zadeve federalne vlade v Washingtonu in ki pravi: "O tem se bo odločalo na obeh koncih Pennsylvania Avenue." To pomeni, da je ena ali druga važna zadeva odvisna od "Kapitola", kjer zboruje kongres, ter od Bele hiše—oddaljene miljo in pol—kjer so živeli predsedniki ameriške vlade že izza l. 1800. Danes sicer seže Pennsylvania avenue že mimo Kapitola v smeri vzhodnega toka reke Potomac, ter tudi mimo Bele hiše proti Georgetownu. Vendar pa je za Američane še vedno važno, kaj se godi na "obeh koncih" in to se je pokazalo pred nedavnim tudi v zvezi s predlogom, da se prizida nadaljne prostore k zapadnemu delu stavbe, v kateri se je odigralo toliko ameriške zgodovine.

Bela hiša je bila v preteklosti večkrat popravljena in zgrajeni so bili novi deli, toda vedno se je skrbno pazilo na to, da ostane oblika stavbe taka, kakor si jo je zamislil prvi arhitekt, ki je napravil načrt za stavbo. Dozidavalo se je torej kolikor mogoče po načrtu. Kot vemo, so britanski vojaki Belo hišo zažgali tekom vojne l. 1812. Zidovje je sicer po požaru še stalo pokonci ali vzelo je tri leta predno je bilo obnovljeno centralno poslopje. Takrat je nadziral delo gradnje originalni arhitekt. L. 1830 so bile zgrajene terase na vzhodni in zapadni strani hiše ter balustrada (stebrišče) pod robom strehe. Stebrišča prednjega dela hiše takrat še ni bilo. Predsedniki pa so medtem, ko se je polagoma dodelavalo Belo hišo, sadili drevje in urejevali vrtove tako, da je zemljišče okrog poslopja dobivalo lice, ki ga poznamo še danes.

Prva znana risba Bele hiše je bila započeta l. 1799—sedem let potem, ko je bil položen temeljni kamen za zgradbo. Ta risba prikazuje poslopje v še nedokončani obliki, na odprtem kraju. V ozadju je nekaj podeželskih hišic, kar znači, da je bilo današnje mesto Washington takrat komaj navaden podeželski trg. Predsednik Adams, naš drugi predsednik, se je l. 1800 preselil v tedaj takozvano "predsednikovo hišo" iz Filadelfije, kjer je dotlej bival predsednik republike. Novo domovanje takrat ni bilo posebno udobno. Streha je puščala in vsi prostori še niso bili izgotovljeni. V sedaj dobro znanem prostoru, ki ga nazivajo "East Room," je Adamsova žena Abigail sušila perilo. Predsednikova družina je imela tudi težave z dobivanjem zadostne količine primernih drv za številne kamine—edini način gretja Bele hiše v onih dneh. Moderna kurjava, kot plin in drugo, je bila upeljana šele v poznejših letih.

Predsednikovi uradi ali prizidki, poznani pod imenom "east and west wings," so bili zgrajeni šele v zgodnji dobi 20. stoletja. Prej je rabil predsednik za svoje urade sobe, ki so danes na razpolago družinskim članom predsednika. Predsednik Lincoln je n. pr. imel sestanek s svojim kabinetom v sobi gornjega nadstropja Bele hiše in od tam je tudi vodil vojno, ki je rešila Unijo. V spalni sobi v istem nadstropju je podpisal proklamacijo emancipacije sužnjev. Predsednik McKinley je podpisal mir po špansko-ameriški vojski v eni izmed spalnic gornjega nadstropja. Predsednik Theodore Roosevelt je prizidal prvi del uradnega poslopja. Ukazal je tudi odstraniti nekatere prizidke, ki niso bili v skladu z originalnim načrtom, ter je v splošnem uvedel precej modernih izboljšav v Beli hiši.

Nadaljni predsedniki so dali zgraditi nove urade po potrebi in predsednik F. D. Roosevelt je l. 1942 določil zgradnjo še nekaterih dodatnih uradov. Odtlej se je podvzelo korake, da se dovoli $1,650,000 za notranjo in zunanjo popravo Bele hiše. Predsednik Truman naj bi odločil, kaj je treba popraviti, prizidati itd. Ko pa je javnost zvedela, da so v načrtu dodatne stavbe, ki bi pokvarile prvotno obliko Bele hiše, so začeli prihajati protesti od vseh strani in celo kongres sam je debatiral dva meseca ter naposled precej pristrigel vsoto, ki je bila dovoljena za popravo Bele hiše. Ne le to, kongres je tudi zaključil, da se zunanjega lica Bele hiše ne sme več spreminjati. Tako je bila ponovno uveljavljena ideja predsednika T. Roosevelta, ki je dejal, da je Bela hiša last ljudstva in radi tega naj ostane kot je bila prvotno oblikovana—saj se skuša tudi Mount Vernon ohraniti kolikor mogoče v originalni obliki.—FLIS.

TOMORROW'S WAY...

YOURS TODAY...

Cook Electrically!

Veliko presenečenje nastane v kuhinji ko dobite nov automatičen električen štedilnik. Prinese s seboj vse naprednosti v nove vrste kuhanju.

Moderni električni štedilniki imajo oprave **danes** o katerih ste sanjali za bodočnost. Ti so automatično urejeni, vaša jedila se pričnejo kuhati v času, ko ste vi proč od doma. Kadar pridete (ravno pred obednim časom) so vaša jedila kuhana perfektno . . . za postreči na mizo.

Ti hitri, električni štedilniki so čistejši . . . nič več raz ali počrnenih loncev in ponvi. Ta je brez **plamenski**—tam ni dima ne dušenja—vaše stene, zagrinjala in štedilnik sam ostane čistejši dlje časa. Električno kuhanje je hladnejše. Celo v najbolj vročih dnevih lahko pečete in nikdar ne pregrejete kuhinje.

Za **čisto, brezskrbno, hladno** in **ekonomično** kuhanje, ne morete preseči teh novih električnih štedilnikov. Ti bodo kmalu na razstavi pri vaših trgovcih in bližnji Edison prodajalni.

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

LEV N. TOLSTOJ:

KAZAKI

KAVKAŠKA POVEST

Iz ruščine prevel

JOSIP KNAFLIČ

(Nadaljevanje)

"Ne šumi, tiše hodi, vojak!" mu je jezno zašepetal.

Čutilo se je v zraku, da je solnce vstajalo. Megla se je bila raztrgala, a je še zakrivala vrhove drevja. Gozd se je zdel strašno visok. Pri vsakem koraku se je izpreminjalo njegovo lice. Kar se je zdelo drevo, se je izkazalo za grm; trst je izgledal kakor drevo.

XIX.

Bilo je tiho. Glasovi vasi, preje slišni zdaj niso prodirali več do lovcev; samo psi so praskетali po trnju in tu in tam se je oglasil ptič. Olenin je vedel, da je v gozdu nevarno, da so se vedno skrivali Arbeki po teh krajih. Vedel je tudi, da je v gozdu za pešca puška močan ščit. Ne da bi se bal; a imel je občutek, da bi se drug na njegovem mestu mogel bati; in gledal je s posebno napetostjo v megleni, vlažni gozd, vlekel na uho poredke, slabotne glasove, oklepal puško in okušal prijetno in zanj novo čuvstvo.

Stric Jeroška, ki je hodil spredaj, se je ustavil pri vsaki luži, kjer so bili dvojčasti sledovi zveri, jih pozorno ogledal in jih pokazal Oleninu. Govoril ni skoro ničesar, le tu in tam in šepetaje je delal svoje opazke. Pot, po kateri sta šla, je bila nekoč kolovoz, a že davno zarasla z visoko travo. Brestova in platanova hosta je bila na obeh straneh tako gosta in zarasla, da je bilo nemogoče videti skozi. Skoro vsako drevo je bilo ovito od vrha do tal z divjimi trtami; spodaj je raslo gosto, temno trnje. Sleherna mala goličava je bila vsa zarasla z robidami in trstjem, čigar sive metlice so se zibale. Mestoma so vodile velike steze, shojene od zveri, in majhne stezice fazanov enako predorom s pota v goščavo. Bujnost tega za živino neprodirnega gozda je na vsak korak presenečala Olenina, kateri podobnega ni videl še nikoli. Ta gozd, nevarnost, starec s svojim skrivnostnim šepetanjem, Marjanka s svojo možato, vitko postavo in gore — vse to se je zdelo Oleninu kakor sen.

"Fazana je spodil," je zašepetal starec, se ozrl in si dal kučmo na obraz. "Zakrij gobec! Fazan!" Jezno je mahnil Oleninu in lezel naprej, skoro po vseh štirih. "Človeškega gobca ne trpi."

Olenin je bil še zadaj, ko se je starec ustavil in jel ogledovati drevo. Petelin se je zadrl z drevesa na psa, ki je lajal vanj, in Olenin je zagledal fazana. A v tem trenutku je iz Jeroškine krepke puške počil strel kakor iz topa; petelin je vzplahutal, izgubil nekaj perja, in pal na zemljo. Ko je stopil k starcu, je Olenin splašil drugega. Pomeril je in ustrelil. Fazan se je zavrtel kvišku kakor kolo in potem kakor kamen od veje do veje cepal v goščavo.

"Bravo!" je smeje zakričal starec, ki ni znal streljati letečega ptiča.

Pobrala sta fazana in šla naprej. Poživljen od gibanja in pohvale, se je Olenin venomer pomenkoval s starcem.

"Stoj, sem-le pojdiva," ga je prekinil starec. "Včeraj sem videl tukaj jelenov sled."

Zavila sta v goščavo in se prerila čez nekaj časa na goličavo, poraslo s trstjem in mestoma pokrito z vodo. Olenin je vedno ostajal za starim lovcem, in stric Jeroška se je kakih dvajset korakov pred njim sklonil, pomenljivo pokimal in mu pomignil z roko. Ko je dospel k njemu, je zagledal Olenin sled človeške noge, na katerega je pokazal starec.

"Ali vidiš?"

"Vidim. Kaj je?" je rekel Olenin, ki se je trudil govoriti kolikor mogoče mirno. "Človeški sled."

Nehote mu je šinila v glavo misel o Kuperjevem stezosledcu in o Abrekih; a z ozirom na tajinstvenost, s katero je hodil starec, se ni upal vprašati in je bil v dvomu, ali je to tajinstvenost povzročala nevarnost ali lov.

"Ne, to je moj sled," je prosto odvrnil starec in pokazal na travo, pod katero je bilo komaj opaziti sled zveri.

Starec je šel naprej. Olenin je stopal zdaj tik za njim. Ko sta bila prehodila kakih dvajset korakov in se spustila navzdol, sta prišla v goščavo h košati hruški, pod katero je zemlja bila črna in so ležali sveži odpadki zveri.

Od trt opleteno mesto je nalikovalo kriti, prijetni, temni in hladni uti.

"Zjutraj je bil tukaj," je dejal starec in vzdihnil. "Vidi se, ležišče je vlažno od potu in sveže."

Naenkrat se je zaslišalo v hosti, kakih deset korakov od njiju, silno pokanje. Oba sta se zdrznila in zgrabila za puške, a ničesar ni bilo videti; slišala sta samo, kako se je lomila suhljad. Trenutek je bilo slišati enakomerno, hitro galopiranje; pokanje je prešlo v šumenje, ki se je vedno dalje in dalje, širje in širje razlegalo po tihem lesu. Kakor bi se bilo nekaj pretrgalo v Oleninovem srcu. Zaman je bulil v zeleno goščavo in končno se je ozrl na starca. Puško tiščeč k prsim, je stric Jeroška stal nepremično tu; kučmo je imel porinjeno nazaj, oči so mu žarele v nenavadnem blesku in odprta usta, iz katerih so zlobno moleli zrabljeni, rumeni zobje, so bila otrpnela v tem zazijaju.

"Jelen!" je izpregovoril. In besno je vrgel puško na tla in si začel puliti sivo brado. "Tukaj je stal! Da bi bila prišla s pota sem! Bedak! Bedak!" in jezno se je zgrabil za brado. "Jaz bedak! Svinja!" je ponavljal, in se bolno trgal za brado. Bilo je, kakor da je nad gozdom v megli nekaj poletelo; vedno dalje in dalje, širje in širje je šumel beg splašenega jelena . . .

Mračilo se je že, ko se je vrnil Olenin s starcem, truden, lačen in vendar krepak. Kosilo je bilo pripravljeno. Jedel in pil je s starcem, tako da mu je postalo gorko in pri srcu veselo, in šel potem ven na stopnice. Zopet so se dvigale pred njegovimi očmi gore ob zatonu. Zopet je pripovedoval starec svoje brezkončne storije o lovu, o Abrekih, o ljubici, o svojem brezskrbnem, drznem življenju. Zopet je hodila lepa Marjanka ven in noter in čez dvorišče. Pod srajco se je odražalo krepko, deviško telo lepega dekleta.

(Dalje prihodnjič)

Agrarna reforma v Sloveniji

Konferenca komisije za ograrno reformo novomeškega okrožja

V soboto, 5. januarja je bila v Novem mestu konferenca vseh okrajnih komisij za agrarno reformo. Konferenci je prisostvoval minister za poljedelstvo tovariš Janez Hribar. Uvodno besedo je spregovoril Peter Čero, predsednik okrožne agrarne komisije.

Minister za poljedelstvo je poudaril posebno nalogo okrajnih agrarnih komisij, ki morajo strogo paziti, da ne bi tisti, ki jih zadene agrarna reforma, uničevali inventar, sekali gozdove ali pa prodajali živino in svoje zaloge. Tako oškodovanje ljudstva prav tako spada pred posebno sodišče kot nedopustna špekulacija ali sabotaža.

Ministrstvo za kmetijstvo ima v načrtu, da zgradi poljedelske šole, trtnice in drevesnice na posestvu v Vinomeru in Ogulinovem posestvu pri Semiču v Beli Krajini, v kočevskem okraju na Mahovniku, v trebanjskem okraju v Mali Loki in Dobu, v novomeškem okraju na Grmu, na Poganjcih in Grabnu, ali pa na kakem drugem veleposestvu, kakor se bodo pač domenili agrarni interesenti okraja, ki ima okrog 20 veleposestev. V krškem okraju pa bo pod državno upravo Janežičevo veleposestvo v Kostanjevici, ki je bilo že poprej pod državno upravo.

Minister je podal ta načrt zato, da bi agrarni interesenti o tem sklepali in dali svoje mnenje. V večini primerov so agrarni interesenti že sami odločili in zahtevali, da bi se v teh krajih ustanovile poljedelske šole. Minister je podrobno razložil naloge agrarnih komisij, ki morajo takoj zbrati prijavnice vse zemlje, ki spada pod agrarno reformo, ter prošnje agrarnih interesentov.—Ministrstvo samo pa bo vodilo zbiranje podatkov o zemljiškem skladu, inventarju in zalogah na veleposestvih. Agrarna reforma mora biti v naravi izvedena v Sloveniji v treh mesecih. Prepisi in razni popravki bodo izvršeni najkasneje v dveh letih.

Nato so zastopniki posameznih okrajnih agrarnih komisij podali poročila o delu v preteklem tednu, to je za čas, od prejšnje skupne okrožne konference agrarnih komisij. Tovariš Jerele je podal poročilo za novomeški okraj. V novomeškem okraju so agrarni interesenti že povsod izvolili svoje odbore. Postavili so 30 odborov agrarnih interesentov, pri katerih so združili agrarne interesente iz več krajev. V okraju pride pod udar agrarne reforme približno 20 veleposestev, mnogo cerkvene zemlje in samostan Pleterje, ki ima sam okoli 400 ha orne zemlje in 1,200 ha gozda. Agrarni interesenti so povsod mnenja, da se cerkvi pušča preveč zemlje, 10 ha da je vsekakor veliko preveč. V Žužembergu je 300 agrarnih interesentov zahtevalo, da se vsa cerkvena zemlja razdeli. Dejali so, da nočejo nikdar več, da bi jih župnik tako izkoriščal, kot jih je pred vojno. Svoje pridige je uporabljal za to, da je Žužemberčane zvabil, da so podpisali 6 milijonov din. za gradnjo cerkve. Zaradi tega podpisa je šel marsikateri kmet na boben. Tov. Jerele je iznesel vprašanje, kako bo s pridelkom, katerega je nekdo sejal na najeti zemlji, pa bo ta zemlja prešla po izvedbi agrarne reforme v last drugega. Inž. Pegan iz ministrstva za poljedelstvo mu je povedal, da páč v takih primerih drži načelo: kdor je sejal, bo tudi žel.

Za trebanjski okraj je poročal tovariš Černač. V okraju je doslej izvoljenih šest odborov agrarnih interesentov, prijavljenih agrarnih interesentov pa je že okoli 500. V najkrajšem času bodo postavljeni še ostali odbori in zbrane vse prijavnice tistih, ki morajo podati prijavo o svojem zemljiškem stanju po zakonu o agrarni reformi.

Tu je tov. minister poudaril, da ta okolnost, da morajo lastniki kmečkih posestev podati prijavo, če imajo več kot 20 ha obdelovalne oziroma več kot 10 ha gozda, še ne pomeni, da bo presežek razlaščen. Zakon določa te minimalne površine za prijavo zaradi tega, da se dobe čim točnejši podatki, čim jasnejša slika o stanju teh posestev v Sloveniji in da se ugotovi razmerje med obdelovalno zemljo in gozdom ter tako pravilno določa površina, ki ostane kmetu v okviru 45 ha. Kajti jasno je, če ima nekdo, recimo 5 ha zemlje in 17 ha gozda, da mu ne bo nihče tega jemal, če to zemljo sam obdeluje.

Tov. Černač je v nadaljnjem poročilu povedal, da skušajo nekateri župniki na vse načine obdržati svojo zemljo, obenem pa pravijo, da naj se druga cerkvena zemlja v župniji kar vzame. Kajti k cerkveni zemlji v župniji spada ne samo župnikova nadarbina, temveč tudi zemlja mežnarja, podružnic in druga cerkvena zemlja.

K temu je pripomnil predsednik okrožne agrarne komisije tov. Čero še to, da se je primeril slučaj, ko so vaščani dejali, da naj bi zemljo pustili le mežnarju, sicer pa naj se vsa zemlja cerkvi odvzame.—Agrarni interesenti pa so obrazložili, da lahko tudi mežnar sam nastopa kot agrarni interesent in dobi v last tisto cerkveno zemljo, ki jo je imel doslej samo v najemu. Ljudje so bili s tem predlogom docela zadovoljni.

Iz črnomeljskega okraja je poročal tovariš Šporar. V okraju je prijavljenih doslej že 357 agrarnih interesentov, odbori sami pa se šele snujejo. Sklenjeno je, da se v kočevskih okrajih na Planini, Topli gorici, Ovčjaku, Škrilju in Bukovi gori ustanovi živinorejska zadruga. Ti kraji so namreč docela porušeni in daleč v hribih, tako da ni nikogar, ki bi se naselil v te kraje.

Agrarni interesenti v okolici Metlike in vse ostale porebivalstvo zahteva, da se razlasti metliška komenda, ki je bila last križevniškega reda. Tu je sicer nekakšna hiralnica. Ljudje pravijo: "Ta hiralnica je samo za bogate ljudi. Ko nekdo nima več denarja, umre." To je hiralnica res v svojem pravem starem smislu. Ljudje zato zahtevajo, da se ta nesocialna ustanova odstrani. Posestvo in zgradbe naj pridejo pod državno upravo.

Tov. Mikolič je podal poročilo za kočevski okraj. Pri delu te agrarne komisije je bilo precej birokratizma, zato še ni bil postavljen niti en odbor agrarnih interesentov. Okrajna agrarna komisija je prijavnice za prijavo zemlje, kakor določa zakon o agrarni reformi razdelila šele pred dnevi, čeprav bi morale biti do sedaj že vse prijave zbrane.

Tovariš Miakar, sekretar novomeškega okrožnega odbora, je pri tem opozoril, da se okrajne ograrne komisije vse premalo opirajo na odbore agrarnih interesentov in vse preveč na krajevne ljudske odbore, kar povzroča počasnost pri izvajanju agrarne reforme. Naloga agrarnih komisij je predvsem, da takoj skličejo sestanke agrarnih interesentov in s pomočjo izvoljenih odborov zberejo vse potrebne podatke. Agrarna reforma je zadeva agrarnih interesentov, zato morajo tudi oni sami odločati in sodelovati pri izvajanju agrarne reforme.

Za okraj Krško je poročal tovariš Lončarič. V okraju je postavljenih že 12 agrarnih interesentov. Napaka pri delu okrajne agrarne komisije je bila, da je skoraj v vsakem drugem okraju osnovala odbore agrarnih interesentov, namesto da bi več krajev, ki so zainteresirani na skupno zemljo, povezala v en sam odbor. Veliko vprašanj nastaja na sestanku agrarnih interesentov pri reševanju tega, kdo je kmet in kdo ni kmet. Nekateri obrtniki se namreč kar prijavljajo, da so kmetje. V večjih primerih so to poizkusi špekulantstva. Tako se je n. pr. Kafin iz Bregane, ki ima kožarno, trgovino za usnje, žago, in je bil pred vojno celo kompanjon firme za regulacijo Save, javil za kmeta. Hkrati ima namreč še 19 ha orne zemlje in 50 ha gozda.

Tov. minister je tu poudaril, da je treba biti pri določanju, kdo je kmet in kdo ni kmet, zelo pazljiv. Take primere špekulantstva pa je treba postaviti pred sodišče. Pri določanju, kdo je kmet in kdo ni kmet, se je treba zanesti predvsem na mnenje agrarnih interesentov, ki bodo povsem točno povedali, komu je, recimo mlin ali žaga glavni zaslužek in kmetija le zato, da se z njo na račun najemnikov bogati.

Ob koncu konference je minister za poljedelstvo tov. Janez Hribar še dejal, da zavisi od hitrosti in pravilnega dela okrajnih komisij, če bo agrarna reforma v naravi izvedena že do konca marca. Pri delu se morajo agrarne komisije povezati z odbori agrarnih interesentov in na terenu samem zbrati že vse potrebne podatke, katere potem v pisarni samo še urede. Glavno delo okrajne komisije je na terenu. Okrajna agrarna komisija sama razlasti in tudi razdeli zemljo. Najprej se naj loti takih primerov, kjer je stvar docela jasna. Z razdelvitijo v takih primerih ni treba čakati, kajti izvedba reforme v enem kraju bo pospešila izvajanje agrarne reforme po vsej Sloveniji.

Pred zaključkom konference so okrajne agrarne komisije novomeškega okrožja soglasno sprejele sklep, da bodo vnesle v svoje delo več hitrosti. Napovedale so si medsebojno tekmovanje, kdo bo prej zbral vse prijavnice o zemlji, katero je treba prijaviti po določilih zakona, ter prošnje agrarnih interesentov, kdo bo prej postavil odbore agrarnih interesentov, kdo bo hitreje in bolje izvedel razdelitev zemlje.—*Ljudska Pravica.*

Razni mali oglasi

GENERAL HOUSEWORK
Pleasant home. 2 children ages 2½ and 4½ years old. Own room. Stay or go. Protestant preferred only. Call
MULBERRY 3133

"PROLETAREC"
Socialistično-delavski dnevnik
Glasilo Jugoslovanske soc. zveze in Prosvetne matice. Pisan v slovenskem in angleškem jeziku.
Stane $3 za celo, $1.75 za pol, $1 za četrt leta.
NAROČITE SI GA!
Naslov:
PROLETAREC
2301 South Lawndale Avenue
CHICAGO 23, ILL.

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE
so vsi društveni tajniki in tajnice in člani, ki jih društva izvolijo v ta namen.
Naši nastavljeni lokalni in potovalni zastopniki za določene okraje so:
Louis Barbarich, za Milwaukee Wis. in okolico.
Anton Jankovich, za Cleveland Ohio in okolico.
Frank Klun iz Chisholma, Minn. za Chisholm in okolico.
Frank Cvetan iz Tiro Hill, Pa., za vso srednje-vzhodno Pennsylvanijo.
Anton Zornik iz Herminie, Pa., za vso zapadno Pennsylvanijo.
— — —
Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam pošlje svojo naročnino direktno listu
PROSVETA
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Razni mali oglasi

GIRLS UNDER 25—for Photo Finishing, Sorting and Spreading Snapshots, and Cutting Film. Will teach. Exp. not necessary. Steady work. Good earnings. Good working conditions. LANE PHOTO SERVICE, 3155 W. Lake St.

STENOGRAPHER
Able to take dictation, also relieve switchboard operator.
Pleasant office, excellent salary
ALLIED SUPPLY CO.
2337 So. Michigan — Cal. 5310

OPERATORS
Single needle
Steady work — Good pay
TEXTILE PRODUCTS CO.
1323 So. Michigan
3rd floor

WOMEN
FOR PACKING CANDY
by hand or machine
Steady work — Good pay
CRYSTAL PURE CANDY CO.
2611 W. Chicago Ave.

MEN
CANDY MAKERS' HELPERS
No experience necessary
60 hour week - Steady work
CRYSTAL PURE CANDY CO.
2611 W. Chicago Ave.

Carpenters
Cabinet Makers
and Set Up Men
EXPERIENCED IN INSTALLING STORE FIXTURES
Establishment in Hammond, Ind.
Fred Kraus & Sons, Inc.
TEL. HAMMOND 2472

GIRLS & WOMEN
FOR LIGHT, CLEAN FACTORY
No experience necessary
65c to Start
Automatic Increase up to
90 cents
Steady positions
UNION WELT CORPORATION
466 WEST SUPERIOR STREET

OPERATORS
SEWING MACHINE ON EAR MUFFS
75c per Hour to Start. Can make up to $1.50 per hour on Piece Work. Steady work. Clean, quiet plant. All conveniences.
TEL. BUC 9037
3631 N. Janssen

FOOD MFG. PLANT
HANDY MEN
NEEDED
STEADY JOBS NOW OPEN
Good starting wage and overtime
NO AGE LIMIT
Paid Vacations
FREE insurance and hospitalization plan
APPLY
450 No. Hermitage Ave.

WE NEED
MECHANICS and FITTERS
ON STEEL STAIRCASES
50-Hour Week
Steady Work
Woodbridge Ornamental Iron Co.
2715 CLYBOURN AVE.

Razni mali oglasi

CADILLAC GLASS CO.
900 W. Cermak Rd.
Has an opening for Steno-Typist siring a permanent position good salary and pleasant wo conditions. See or call
MR. SHORTINO — MON.

APARTMENT HOTEL MA
Pleasant working conditions. U Scale. Near all transportation
See Resident Mgr.
Apt. 100 between 9 AM and 6254 Harper Ave.

HOUSEKEEPER
Experienced only. Assist with of child. No Laundry; light ing. Salary $27.50 week. Own room and bath. Call
NEWCASTLE 4507 evenings

Bank Bookkeepi Operators
Experienced or inexperien
40 hour week
Good salary and opportunity advancement
Central Nation Bank
728 W. Roosevelt Roa

WOMAN
For
WASHROOM MAINTENA
Steady All Year Roun
Full or Part Time
THE S. K. SMIT COMPANY
2857 N. Western Ave.

SORTERS
FOR LIGHT PLAS MANUFACTURIN
5½ day week
BONUS AND PENS PLAN
Apply
GITS MOLDIN CORPORATIO
4600 W. Huron Stree

GIRLS— WOMEN
18 to 35 years
DAY WORK
Learn
COIL WINDING AND SOLDE ASSEMBLY and INSPECTI
EXPERIENCE NOT NECESSARY
Free insurance and hospitali Paid vacations
Employment Office hours from to 3 PM
D X RADIO PRODUCTS CO
1200 N. Claremont Ave

BABSON BRO
2843 W. 19th Stre
has permanent positions ava now for
- Typists
- Stenographers
- General Office Workers

Experienced or Beginners
5-DAY WEEK
We need girls in our shipping for filling orders.
CAFETERIA IN BUILDIN
Group life insurance and hos zation available.

SECURE YOUR FUTURE WITH AN OLD ESTABLISHED FI
We have several positions open for
FIRST CLASS TRUCK WOODWORKERS and BLACKSMITH FINISHERS
Excellent working conditions. Agreeable co-workers. Ask for Mr. B
ROYAL TRUCK BODY BUILDERS
51 E. 71st STREET

Buffers - Cabinet Assemblers
Sawyers - Cabinet Cleaners
Patchers and Matchers
ROCK-OLA MFG. CORP.
PERSONNEL OFFICE—3240 W. CHICAGO A

National Scientific Products Company
Offers unusual opportunities in our modern plant
LIGHT ASSEMBLY WORK — NO EXPERIENCE REQUIRED
Good starting rate with automatic increases
Paid vacation and many company benefits
(Apply employment office)
5013 North Kedzie Avenue

MEN NIGHT SWEEPERS
Hours 5 PM to 1 AM
DISCOUNT PRIVILEGE ON MERCHANDI
Apply R. 19
SEARS ROEBUCK & CO.
HOMAN & ARTHINGTON